

23.9.2013

Asia:

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi ammatillisesta koulutuksesta annetun lain, ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain, opintotukilain 5 a §:n ja työttömyysturvalain 2 luvun 10 §:n muuttamisesta (luonnos 27.8.2013)

Lausunto:

Suomen ammattikoulutuksen johtajat SAJO ry toteaa lausuntonaan hallituksen esitykseen laiksi ammatillisesta koulutuksesta annetun lain, ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain, opintotukilain 5 a §:n ja työttömyysturvalain 2 luvun 10 §:n muuttamisesta (luonnos 27.8.2013) seuraavassa esiteltyjä näkökulmia.

Seinäjoen koulutuskuntayhtymä ja Savon koulutuskuntayhtymä tukevat osaltaan SAJO ry:n lausunnossa esiteltyjä näkökulmia, eivätkä siten anna erillisiä lausuntoja.

Yleistä:

Lainsäädännön muutos on tarpeellinen. Esitettyjen muutosten avulla ammatillisen koulutuksen toteutus saadaan entistä paremmin **osaamisperusteiseksi ja siten työelämälähtöiseksi**. Osaamisperusteisuudessa opiskelijoiden aito opintojen valinnan ja yksilöllisten opintopolkujen mahdollisuus toteutuu sekä aiemmin opittu tunnistetaan ja tunnutetaan osaksi tutkintoa. Muutos on tarpeellinen myös **eurooppalaisen vertailtavuuden ja työvoiman liikkuvuuden** edistämiseksi. Tutkinnon osiin perustuva rakenne tukee opiskelijan opiskelun ja työelämässä toimimisen mahdollisuutta ja vastaa yksilöiden kohdalla paremmin työelämän tarpeisiin. Koulutuksen järjestäjän kannalta on tärkeää, että myös rahoituslainsäädäntö korjataan vastaamaan tällaista koulutustarjontaa ja opiskelumahdollisuutta. Osaamisperusteisuus luo haasteen myös opettajankoulutukselle ja se tulee huomioida.

Aikataulu:

Suomen Ammattikoulutuksen Johtajat SAJO ry
Ledare för Yrkesutbildningen i Finland rf.

Mustanlahdenkatu 3-7 E, 33210 Tampere | www.sajory.fi | sajory@sakury.net

Esitetyn aikataulun mukaan lait vahvistetaan alkukeväästä 2014. Asetukset annetaan heti lain voimaantulon jälkeen. Ensimmäiset tutkinnon perusteiden muutokset 3/2014. Lait ja asetukset voimaan 1.8.2014 perustutkinnon muodostumisen osalta ja yhteiset tutkinnon osat vastaavasti 1.8.2015.

Aikataulu vaikuttaa haasteelliselta, mikäli se on tulkittavissa siten, että koulutuksen järjestäjien tulee muuttaa toiminta lain mukaiseksi 1.8.2015 alkaen. Jos toteutuksessa rinnakkain kulkevat vanha ja uusi ja yhteisten tutkinnon osien osalta vielä v se on osaltaan lisäämässä haasteen vaikeuskerrointa.

Terminologia:

- opetussuunnitelman perusteesta **tutkinnon peruste**
- opinnoista **tutkinnon osiin**
- koulutusohjelmasta osaamisala
- opintoviikoista **osaamispisteisiin**
- molempien lakien tutkintonimike on yhtenevä
- oppimisen ja osaamisen arviointi erotetaan selkeämmin toisistaan
 - Arviointiasteikko ja sen mukaiset arvosanat käytössä osaamisen arvioinnissa.
 - Oppimisen arvioinnissa, ml. näyttötutkintoon valmistavan koulutuksen arviointi, ei (tarpeen käyttää) arvosanoja.
 - Oppisopimuskoulutuksessa ei enää entisenlaista arviointien yhdistelmää.
- henkilökohtaisesta opetussuunnitelmasta henkilökohtainen opiskelusuunnitelma (erityisopetus)

Tutkinnon perusteet sanan käyttöönotto on erittäin hyvä uudistua ja ”puhekielessä” jo siihen myös totuttu. Sillä kuvataan myös osaltaan eri toimijoiden rooleja (OKM, OPH, koulutuksen järjestäjä).

Termien uudistaminen tukee muutenkin osaamisparusteisuutta. Osaamisen tunnistamiseen ja tunnustamiseen on jo totuttu hyväksilukemisen sijaan ja se osaltaan on jo tukenut osaamista.

Osaamispiste –termi tukee osaamisen kehittymistä, osaamisperustaisuutta, ei vain opintoviikkojen kerryttämistä. Termi kuvaa hyvin saavutettua osaamista. Haasteena ovat ainakin siirtymävaiheessa käytössä olevat eri mitoitusperusteet; aloittavat → osaamispisteet, jatkavat → opintoviikot, lukiot → kurssit ja niiden vertailtavuus. Myös opiskelijahallinto-ohjelmien tekniset ratkaisut voivat aiheuttaa haasteen.

Perustutkinnon rakenne:

1) Ammatilliset tutkinnon osat

Tutkintoon sisältyy vähintään yksi pakollinen ammatillinen tutkinnon osa ja vähintään yksi valinnainen ammatillinen tutkinnon osa

Riittävän ammatillisen työelämän tarpeita vastaavan perusammattiosaaamisen varmistamiseksi tulee ammatillisten tutkinnon osien osaamispisteiden olla painoarvoltaan riittävän laajoja.

2) Yhteiset tutkinnon osat ja 3) Vapaasti valittavat tutkinnon osat

Kaikilla toimialoilla tarvittava yhteinen osaaminen ja yhtäläiset valmiudet elinikäiseen oppimiseen on hyvä tavoite yhteisille tutkinnon osille. Yhteisten tutkinnon osien osaamistavoitteiden vaihtelevuus - mahdollisuus ammattialan tarpeiden mukaan kytkeytyä eri aloilla tarvittavaan osaamiseen. Painottaminen pakollisiin ja valinnaisiin ammattialoittain silloin, kun se on alan kannalta välttämätöntä, on myös hyvä asia.

Nykyinen ammattitaitoa täydentävät tutkinnon osat - nimikkeenä eivät ole onnistuneet juurikaan lähentämään atto –opintoja ammatillisiin opintoihin. Yhteiset tutkinnon osat jo nimikkeenäkin voi nivoa ne paremmin ammatillisen tutkinnon työelämälähtöiseen osaamisen kehittämiseen. Niiden integrointia osaksi ammatillisia opintoja tulee edistää, mutta samalla huolehtia opiskelijan **yleisen jatko-opintokelpoisuuden varmentamisesta**. Laajuudeltaan/osaamispilteiltään nykyistä laajempaa yhteiset tutkinnon osat korostavat tutkintojen tuottamaa laajempaa osaamista ja hävittävät pirstaleisuutta. Osa-alueiden määrittely yhteisten tutkinnon osien sisällä kuulostaa tässä vaiheessa haasteelliselta.

Tämä edellyttää rakenteellisia ja toiminnallisia muutoksia koulutuksen järjestäjiltä opintojen järjestämisessä.

Yhteiset tutkinnon osat (L12 a §, uusi VN:n asetus):

1. *Viestintä- ja vuorovaikutusosaaminen (11 osaamispistettä)*
 - äidinkieli
 - toinen kotimainen kieli
 - vieraat kielet
2. *Matemaattis-luonnontieteellinen osaaminen (9 osaamispistettä)*
 - matematiikka
 - fysiikka ja kemia
 - tieto- ja viestintätekniikka sekä sen hyödyntäminen
3. *Yhteiskunnassa ja työelämässä tarvittava osaaminen (8 osaamispistettä)*
 - yhteiskuntataidot
 - työelämätaidot
 - yrittäjyys ja yritystoiminta

Suomen Ammattikoulutuksen Johtajat SAJO ry

Ledare för Yrkesutbildningen i Finland rf.

Mustanlahdenkatu 3-7 E, 33210 Tampere | www.sajory.fi | sajory@sakury.net

- työkyvyn ylläpitäminen, liikunta ja terveystieto (ei oppisopimuskoulutuksessa)
- 4. Sosiaalinen ja kulttuurinen osaaminen (7 osaamispistettä)
 - kulttuurien tuntemus
 - taide ja kulttuuri
 - etiikka
 - psykologia
 - ympäristöosaaminen
 - jokin 2-4 momenteissa tarkoitetuista osa-alueista

Esitetyssä rakenteessa oleva ”Sosiaalinen ja kulttuurinen osaaminen” tarjontakokonaisuuden vaihtaminen muihin osa-alueisiin, voi aiheuttaa sen, että opiskelija voi ryhmän aineet kokonaan pois. Pitäisikö kulttuurista osaamista ja hyvinvointia sittenkin varmistaa?

Osaamisen tunnistamisen ja tunnustamisen edistäminen sekä osaamistavoitteiden vastaavuuksien määrittely **suhteessa lukiokoulutukseen** on tärkeää. Näin mahdollistuu myös ammatillisen peruskoulutuksen puolella suoritettujen yhteisten opintojen tunnistaminen ja tunnustaminen lukio-opintoihin.

Mikäli neljään uuteen yhteiseen tutkinnon osaan siirrytään asteittain, niin koulutuksen järjestäjille aiheutuu ongelmaa opintojen tarjoamisessa. **Ehdotamme** etenemistä niin, että aloittaneiden opiskelijoiden ammattitaitoa täydentäviä suoritettuja tutkinnon osia tunnustetaan ja tunnustetaan uusiin yhteisiin tutkinnon osiin. Näin voitaisiin siirtyä yhdellä kertaa uuteen tarjontaan ja samalla tuettaisiin ammatillisten ja yhteisten tutkinnon osien nopeampaa integroitumista.

Yhteiskunnassa ja työelämässä tarvittava osaaminen –tutkinnon osan vahvistaminen on hyvä työelämävalmiuksien lisäämiseksi. Työkyvyn ylläpito pakollisena osa-alueena tutkinnon osassa on hyvä asia. Tieto- ja viestintätekniikka pakollisena kun se integroidaan ammatilliseen oppimiseen ja osaamiseen, on hyvä.

Ne valinnaiset tutkinnon osat, jotka rakentuvat osaltaan tukemaan alueellista työelämää, tulisi myös arvioida ammattiosaamisen näyttöjen avulla.

Yhteiskunnassa ja työelämässä tarvittava osaaminen – tutkinnon osa on laajuudeltaan hyvä. Tämä vastaa myös työelämästä tulevaan palautteeseen, jonka mukaan yleiset työelämävalmiudet ovat työelämän näkökulmasta erittäin keskeisiä osaamisalueita. Yhteiskunnassa ja työelämässä tarvittava osaaminen – tutkinnon osa voisi perusteluissa sisältää erikseen esiin nostettuna kansainvälisyysosaamisen. Vastuullisuuteen (mm. lähimmäinen, ympäristö, globaalivastuu – menetelmänä esimerkiksi vapaaehtoistyö) ja aktiiviseen kansalaisuuteen liittyvät valmiudet olisi myös hyvä saada näkyväksi esim. asetustasolla. Nämä valmiudet ovat keskeisiä, kun ajatellaan ammatillisen

koulutuksen tuottamaa osaamista ja sen vastaamista yhteiskunnalliseen muutokseen.

Sosiaalisen ja kulttuurisen osaamisen – tutkinnon osassa pakolliseksi osaksi ehdotamme kulttuurin tuntemukseen liittyvä kokonaisuutta vai voisiko sen vaihtoehtoisesti lisätä ykköskoriin; vieraat kielet ja kulttuurien tuntemus. Edelleen monikulttuuristuvan työelämän kannalta alasta riippumatta olisi tärkeää, että jokaisella ammattiin valmistuvalla on osaamista tähän teemaan liittyen. Sosiaalisen ja kulttuurisen osaamisen osalta on esityksen perusteluissa viitattu siihen, että ellei koulutuksenjärjestäjä voi itse tarjota tähän tutkinnon osaan liittyen jotakin osa-aluetta, tulisi sen pyrkiä mahdollistamaan kyseisen osa-alueen osaamisen hankkiminen muulla tavoin. Tässä voisi nostaa toteutusesimerkkien joukkoon myös kansainvälisen jakson mahdollisuudet tämän osaamisen hankkimiseen.

Tutkinnon osien laajuus, pakollisuus ja valinnaisuus

Osaamispisteiden määrittely ECVET -suosituksen periaatteiden mukaan takaa ammatillisen perustutkinnon työelämän edellyttämän osaamisen sekä eurooppalaisen tutkintojen vertailtavuuden.

Yhteisten tutkinnon osien suhteellinen laajeneminen ammatillisen tutkinnon rakenteessa on hyvä, kun se perustellaan siten kuin luonnoksessa ja OKM:n muistiossa on perusteltu.

Vapaasti valittavien tutkinnon osien laajuuden väheneminen ja toisaalta taas näissä opinnoissa entisestään vahvistuvan ammatillisuuspainotteisuuden lisääntyminen huolestuttaa, mikäli se tapahtuu opiskelijoiden persoonallisuuden kasvun, yksilöllisen kehittymisen, harrastuneisuuden ja näin ollen elämän hallinnan taitojen kehittymisen kustannuksella. Tämä saattaa myös vaikuttaa kahden tutkinnon (lukio-ammattillinen) suorittamiseen, joskin on hyvä että 15 osaamispistettä vapaasi valittavia opintoja on edelleen mahdollista sisällyttää ammatillisiin tutkinnon osiin.

Ammatillisissa ja yhteisissä tutkinnon osissa valinnaisuuden lisääntyminen tukee yksilöllisen ammatillisen osaamisen kehittymistä ja samalla yrittäjyyden vahvistumista.

Käsite suorituksen uusiminen tulisi tarkentaa. Mikä osaamisen uusiminen mahdollistetaan?

Yhteiskunnassa ja työelämässä tarvittava osaaminen – tutkinnon osan laajuuden kasvu on hyvä muutos. Tämä on selkeä vastaus työelämästä tulevaan palautteeseen, jonka mukaan yleiset työelämävalmiudet ovat työelämän näkökulmasta erittäin keskeisiä osaamisalueita. Yhteiskunnassa ja työelämässä tarvittava osaaminen – tutkinnon osa voisi perusteluissa sisältää erikseen esiin nostettuna **kansainvälisyysosaamisen**. Vastuullisuuteen (mm. lähimmäinen, ympäristö, globaalivastuu – menetelmänä esimerkiksi vapaaehtoistyö) ja aktiivi-

seen kansalaisuuteen liittyvät valmiudet olisi myös hyvä saada näkyväksi esim. asetustasolla. Nämä valmiudet ovat keskeisiä, kun ajatellaan ammatillisen koulutuksen tuottamaa osaamista ja sen vastaamista yhteiskunnalliseen muutokseen.

Oppisopimuskoulutus

Oppisopimuskoulutuksessa tietopuolisten opintojen ja työpaikalla tapahtuvan koulutuksen arvioinnin yhdistämisestä luopuminen nähdään hyvänä. Toki tärkeää on keskustelu eri arvioijien välillä.

Oppisopimuskoulutukseen ei sisällytetä **työkykyä ylläpitäviä** tutkinnon osia. Tulisiko työhyvinvoinnin, työssäjaksamisen ja työurien pidentämisen näkökulmasta tämä sisältöalue olla mukana?

Tutkintonimikkeet ammatti- ja erikoisammattitutkinnoissa

Työelämän viestinä kysytään usein aikuiskoulutuksen ammatti- ja erikoisammattitutkintojen tutkintonimikkeitä

Näyttötutkintojen tutkintotoimikunnat

Johtaako valinnaisuus tulevaisuudessa siihen, että joudutaan asioimaan usean eri tutkintotoimikunnan kanssa arvioinnissa ja opintojen tunnustamisessa? Tutkintotoimikuntien erilaiset käytännöt voivat hankaloittaa.

Rahoituslainsäädäntö

Rahoituslainsäädäntö tulisi uudistaa vastaamaan uuden järjestelmän toimeenpanon tavoitteita. Sen tulisi tukea tutkintojen henkilökohtaistamista, tutkinnon osien suorittamista, valinnaisuutta ja erilaisia yksilöllisiä opintopolkuja perus-, ammatti-, ja erikoisammattitutkinnoista tai oppisopimuksesta. Tällä hetkellä rahoituksessa näkyy sektoriajattelua (peruskoulutuksen, lisäkoulutuksen ja oppisopimuskoulutuksen rahoitus), joka saattaa estää opiskelijoiden yksilöllisten opintopolkujen mahdollisuuksia. Myös henkilökohtaistamisen ja osaamisen tunnustamisen ja tunnustamisen mahdollisuuksien parempaan hyödyntämiseen rahoituslainsäädännön sitä estämättä esim. laskentapäivät 2/vuosi tulee kiinnittää rahoituslainsäädäntöä uudistettaessa huomiota.

Erityisen tärkeää on kuitenkin edelleen varmistaa, että ammatillisen koulutuksen rahoitus **kohdennetaan suoraan koulutuksen järjestäjälle**. Tällä osaltaan voidaan varmentaa myös joustavien ja ketterien toimintamallien kehittyminen.

Ystävällisin terveisin SAJO ry:n hallituksen puolesta

Reija Lepola

puheenjohtaja, SAJO ry

Esa Juvonen

varapuheenjohtaja, SAJO ry

Seinäjoen koulutuskuntayhtymä

Savon koulutuskuntayhtymä

Suomen Ammattikoulutuksen Johtajat SAJO ry

Ledare för Yrkesutbildningen i Finland rf.

Mustanlahdenkatu 3-7 E, 33210 Tampere | www.sajory.fi | sajory@sakury.net

kuntayhtymän johtaja (ma)
Koulukatu 41
60200 Seinäjoki
0408304256
reija.lepola@sedu.fi